

Конспект до практичного заняття за темою:

Медіаграмотність як чинник сучасної культури

Медіапростір (Вікіпедія) — це «електронні умови, в яких групи людей можуть працювати разом, навіть якщо вони не знаходяться в одному й тому ж місці в той же час. В медіапросторі люди можуть створювати в реальному часі візуальні та звукові середовища, які охоплюють фізично розподілені площі.

Сьогодні під словом «медіа» мають на увазі не лише друковані видання, а й цифрову інформацію. Медіа охоплюють телерадіомовлення, пресу та онлайн-контент (соціальні мережі, подкасти, блоги та онлайн-статті). Змінилася й наша роль у медіа — зі слухачів і читачів ми перетворилися на авторів та поширювачів інформації.

Ми живемо в час, коли медіапростір стрімко змінюється.

На жаль, поки що система освіти не може дати нам знань, які б допомогли орієнтуватись у сучасній складній інформації. Медіаосвіта не розвивається так швидко, як технології, які ми використовуємо щодня.

Мета: нам потрібні навички аналізу, оцінки та створення інформації, адже саме вони є основою медіаграмотності, саме це і є предметом обговорення та навчання студентів на практичних заняттях.

Питання до теоретичного опрацювання:

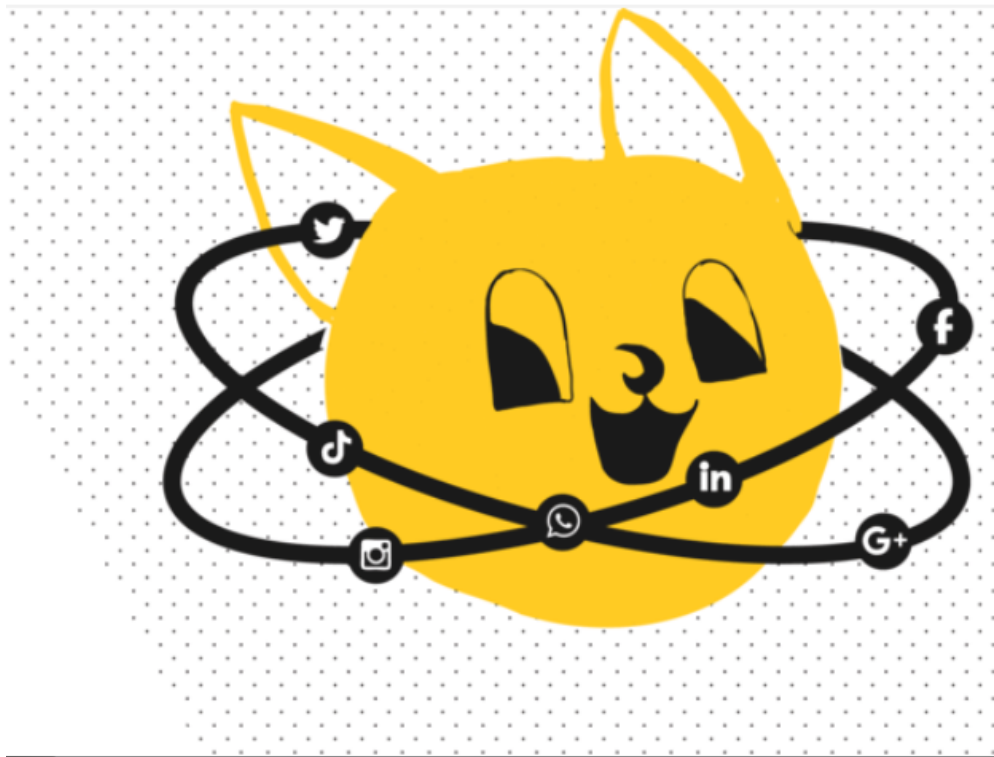
1. Поняття про медіапростір
2. Принципи та функції медіакультури

3. Медіаграмотність як загальна мета сучасної освіти
4. Критичне мислення – ключовий компонент медіаграмотності
5. Освітнє медіасередовище вишу
6. Роль медіаграмотності у формуванні особистості

Почнемо з різних типів контенту та з'ясуємо, які з них інформують нас, а які — маніпулюють нами.

Розділ 1

Медіапростір сучасного студента

Що таке сучасні медіа і як вони працюють? Визначте, як ви «споживаєте» медіа та з'ясуйте, які типи інформації існують. Навчіться відрізняти факти від суджень та розпізнавати маніпулятивний контент.

Інформаційна екосистема

Ми живемо в час, коли медіапростір стрімко змінюється. Сьогодні під словом «медіа» мають на увазі все — від друкованих видань до цифрової інформації. Медіа охоплюють телерадіомовлення, пресу та онлайн-контент (соціальні мережі, подкасти, блоги та онлайн-статті). Змінилася й наша роль у медіа — зі слухачів і читачів ми перетворилися на авторів та поширювачів інформації.

Інформація стала такою доступною, а її об'єми — такими великими, що не дивно, що іноді ми можемо загубитися в ній. Ще більше ускладнює ситуацію те, що деяка інформація може бути викривлена, маніпулятивна або й зовсім неправдива. Великі об'єми інформації можуть перетворити наш вибір у що та кому вірити на виснажливе завдання.

Нам потрібні навички аналізу, оцінки та створення інформації, адже саме вони є основою медіаграмотності.

Почнемо з різних типів контенту та з'ясуємо, які з них інформують нас, а які — маніпулюють нами.

6 типів контенту

Чи замислювалися ви, що певний контент має на меті інформувати вас, а інший — намагається переконати?

Факт vs Судження

Пам'ятай:

Факт – це твердження, правдивість якого доведена

Судження – це особиста думка людини, яку можна підтвердити або спростувати

Дайте відповіді на запропонований тест:

1/15

Хороша кава — найкращий спосіб розпочати свій день.

Факт

Судження

2/15

Володимир Зеленський переміг на виборах Президента України в 2019.

Факт

Судження

3/15

Мета пропаганди — вплинути на аудиторію та переконати її у чомусь.

Факт

Судження

4/15

Цьогорічне літо — найспекотніше.

Факт

Судження

5/15

Цьогорічне літо спекотніше, ніж попереднє — середня температура становила +35°C.

Факт

Судження

6/15

Українці вимушені емігрувати, тому що вижити в країні — неможливо.

Факт

Судження

7/15

Бразильська кава краща, ніж кава з Кенії.

Факт

Судження

8/15

Демократія — найкращий політичний режим.

Факт

Судження

9/15

Друга світова війна закінчилась у 1945.

Факт

Судження

10/15

Сьогодні соціальні та традиційні медіа забирають більшість нашого часу.

Факт

Судження

11/15

Усім потрібен найкращий друг.

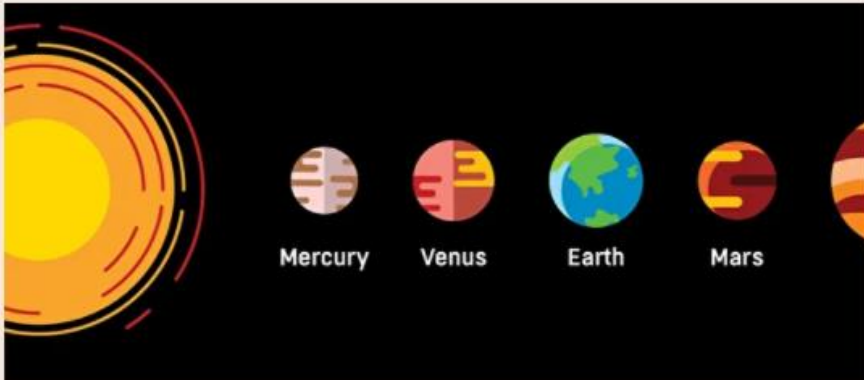

Факт

Судження

12/15

Земля — третя планета від Сонця.

Факт

Судження

13/15

Населення України зменшилося з 52 мільйонів у 1991 році до 42 мільйонів у 2019.

Факт

Судження

14/15

Наступні вибори президента США відбудуться 3 листопада 2020 року.

Факт

Судження

15/15

**Єдиний спосіб зміцнити економіку — підвищити податки.
Безумовно, це допоможе збільшити ВВП.**

Факт

Судження

Правильні відповіді до тесту:

1. *Судження*
2. *Факт*
3. *Факт*
4. *Судження*
5. *Факт*
6. *Судження*
7. *Судження*
8. *Судження*
9. *Факт*
10. *Судження*
11. *Судження*
12. *Факт*
13. *Факт*
14. *Факт*
15. *Судження*

Скільки часу ти витрачаєш на медіа?

Згадайте свій типовий день. Ви прокидаєтесь, перевіряєте стрічку новин. Снідаючи, вмикаєте улюблені подкасти або теле-/радіопередачу, водночас переглядаєте погоду в Інтернеті, клікаєте на раптове сповіщення чи рекламу. І понеслось...

Чи замислюєтесь ви, скільки часу проводите в інформаційному просторі протягом дня? Годину? Дві? Три? П'ять? Чи навіть більше? Врахуйте одночасний перегляд телевізора і гортання новинної стрічки. А як щодо пасивного споживання медіа, як-от шум телевізора на фоні чи радіо, яке слухає колега?

Розділ 2. Типи медіа

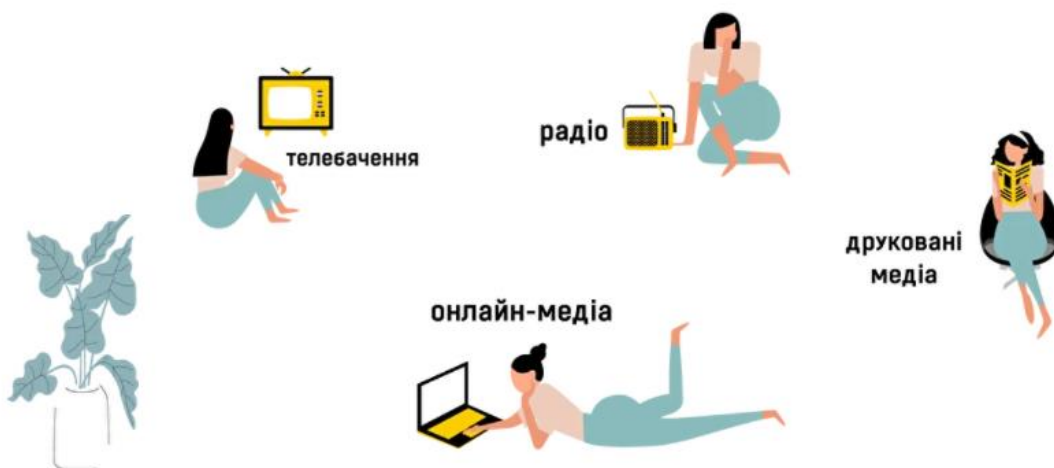

Чому так важливо знати власників медіа? Що таке редакційна політика? Дізнайтеся, хто вирішує, яку саме інформацію ви отримуєте.

Частина А: Власники медіа

Що таке традиційні медіа? Дізнайтесь, чому важливо знати власників медіа, які дивитися, слухаєте або читаєте.

Типи традиційних медіа

Приватні та державні медіа

Медіа відрізняються за формою власності та способом фінансування. Чому важливо знати, кому належать або хто фінансує медіа, які ви дивитися, читаєте чи слухаєте?

Приватні медіа існують у всьому світі. Щоб інтереси власників не заважали об'єктивному висвітленню подій, необхідна чітка редакційна політика. Детальніше про це — у частині Б.

[Переглянь відео та дізнайся, як власники можуть впливати на контент.](#)

Суспільне мовлення

Ще один тип традиційних медіа — суспільне мовлення. І хоча його зазвичай фінансує держава, редакційна свобода — основний фактор, який відрізняє суспільне мовлення від інших державних медіа.

[Перегляньте відео і дізнайтеся, чому суспільне мовлення важливе для демократії та з якими проблемами воно стикається в Україні.](#)

Власники медіа в Україні

Найбільш актуальну інформацію про власників телеканалів та радіо можна перевірити на їх сайтах, інформацію щодо власності газет та інформгентств – у [Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.](#)

станом на червень 2019

Рінат Ахметов

Телеканал «ТРК Україна»
Щоденна газета «Сьогодні»
Сайт новин Segodnya.ua

Ігор Коломойський

Телеканал «1+1»
Сайт новин TSN.ua
Інформаційна агенція «УНІАН»

Сергій Курченко

Газета «КП в Україні»
«Аргументы и факты Украина»
Щотижневий журнал «Кореспондент»

Петро Порошенко

Телеканал «5 канал»

Віктор Пінчук

Телеканали «СТБ», «Новий канал», «ICTV»

Дмитро Фірташ

Телеканал «Інтер»
Сайт новин podrobnosti.ua
Інформаційне агентство «Українські новини»

5 найпопулярніших телеканалів

1. **1+1** \$
2. **G** \$
3. **УКРАЇНА** \$
4. **Н** \$
5. **★ ICTV** \$

5 найпопулярніших сайтів новин

1. **СЬОГОДНІ** \$
2. **24** 24tv.ua
3. **TCH** \$
4. **obozrevatel.com**
5. **rbc.ua**

5 найпопулярніших друкованих видань

1. **СЬОГОДНІ** \$
2. **ФАКТЫ** Factly i Kommentari
3. **vesti** Vesti
4. **Експрес** Expes
5. **КП В УКРАЇНЕ** \$

*Видання друкованої газети «Сьогодні» призупинили 27 серпня 2019 року

Джерело: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/yes-ukraine-s-oligarchs-own-the-airwaves-but-here-s-why-their-days-are-numbered>

Незалежна журналістика

Що таке громадянська журналістика та незалежні медіа? Чи існує громадянська журналістика насправді?

[У цьому відео український журналіст та співзасновник «Громадського радіо» Андрій Куликов розповідає про громадянську журналістику та про «Громадське радіо» — приклад незалежних медіа в Україні, які не фінансуються ні державою, ні прибутковими організаціями.](#)

Частина Б: Редакційна політика

Що таке редакційна політика та як влаштовані студії новин? Дізнайтеся, хто вирішує, які питання та в якій формі висвітлювати новини.

Як до нас потрапляють новини?

Багато з нас звикли починати свій день з келишка кави та стрічки новин. Але чи задумувалися ви, хто вирішує, що саме ми читатимемо вранці? І як відбувається відбір новин?

Довкола нас щодня відбувається набагато більше подій, ніж медіа можуть висвітлити. Тому інформацію потрібно відфільтрувати, щоб глядачі та читачі отримували лише актуальні новини. Існує багато складних факторів, що впливають на те, які новини ми отримаємо та які з них запам'ятаємо.

Рішення редакції:

на рішення редактора, яку історію висвітлювати, впливає багато факторів. Чого хочуть читачі або слухачі? Що медіа має право висвітлювати? Про що вже говорили раніше? Про що наразі говорять інші медіа?

Звідки ми отримуємо новини:

вебсайти та соціальні медіа використовують алгоритми. З огляду на нашу попередню історію пошуку, «подобається» та «поділитися», ці алгоритми пропонують нам те, що, на їхню думку, нас цікавить. У такий спосіб ми потрапляємо в інформаційну бульбашку, тобто отримуємо лише ту інформацію, яка підтримує наші погляди.

Який тип контенту ми обираємо:

існує широкий вибір на багатьох платформах — ми можемо віддавати перевагу новинам і політиці, а можемо — науково-розважальному контенту. На наш вибір впливає багато факторів.

Що саме ми запам'ятовуємо:

чому ми запам'ятовуємо певні новини чи історії? І як це може впливати на наші звички як споживачів новин?

У цій статті ми зосередимося на першому пункті: як приймають редакційні рішення.

Популярна культура іноді може нав'язувати нам хибне уявлення про те, як працюють студії новин, що журналісти роблять щодня, і хто такі журналісти загалом.

З чого складаються студії новин?

Студії новин та медіа мають багато відділів. І деякі з цих відділів мають працювати окремо один від одного. Наприклад, власник медіа та редакція мають працювати відокремлено, щоб редакція могла вільно висловлювати свою думку, а не транслювати лише думки власника.

У медіа також працюють:

- ❖ репортери, які можуть бути закріплені за певною темою, наприклад: кримінальні новини, спорт, національна політика, погода;

- ❖ редактори-письменники, які допомагають дотримуватися тону та наповнення новин;
- ❖ відділи соціальних медіа;
- ❖ відділи реклами;
- ❖ власники.

Але саме редактори повинні вирішувати, які новини висвітлювати.

Як редактор вирішує, які новини публікувати?

Ось головні фактори, які впливають на рішення редактора:

Уподобання та очікування читачів

Медіа хочуть бути впевненими, що люди переглядатимуть, читатимуть чи слухатимуть їхню інформацію та будуть з нею взаємодіяти. Наприклад, якщо йдеться про онлайн-контент — медіа хочуть, аби люди відкривали та поширювали їхні новини. Усі медіа орієнтуються на певну аудиторію. Зі свого боку аудиторія має власні очікування. Тому медіа намагаються заповнити свою “нішу”. Наприклад, журнал *Vogue* може присвятити цілий номер Паризькому тижню моди, а *The Wall Street Journal* може навіть не згадати про цю подію.

Громадянський обов'язок

Журналісти, які висвітлюють важливі місцеві, національні та світові події, зазвичай відчують громадянський обов'язок інформувати своїх читачів. Ось чому головні газети пишуть про стихійні лиха, війни, голод та інші важливі проблеми чи події.

Місце подій:

Місцеві газети зосереджують більшу увагу на подіях, які відбуваються в їхньому місті чи регіоні. Вони можуть мати лише невеличкий розділ, присвячений національним чи світовим подіям. Або ж вони можуть вважати, що читачі дізнаються про ці події з інших ресурсів, і не

висвітлювати їх зовсім. Такі медіа США, як *USA Today*, *The Wall Street Journal* і *The New York Times* висвітлюють світові події, але більшу увагу приділяють тому, що сталося у США.

Рідкісність

Незвичайні події мають більше шансів привернути увагу, ніж буденні. Недарма кажуть, що на новину «Людина вкусила собаку» медіа звернуть більше уваги, ніж на «Собака вкусила людину».

Вплив/серйозність

Землетрус, який забрав життя 10 000 людей отримає більше висвітлення, ніж той, який забрав 100 життів.

Популярність/сила

Медіа, ймовірніше, розкажуть про вчинок відомого політика або актора, навіть якщо ваш сусід зробив те саме.

Конкуренція

Якщо певні медіа розповідають про новину, яка вразила читачів, інші медіа також про неї розкажуть. Іноді медіа намагаються виокремити себе серед інших, що розкривають події під «інакшим кутом». Однак найчастіше вони просто хочуть говорити про те, що цікавить усіх.

Ексклюзивність

Якщо медіа знають, що новина, яка привертає багато уваги, є тільки у них, виникає додатковий стимул для розповсюдження цієї новини.

Вчасність

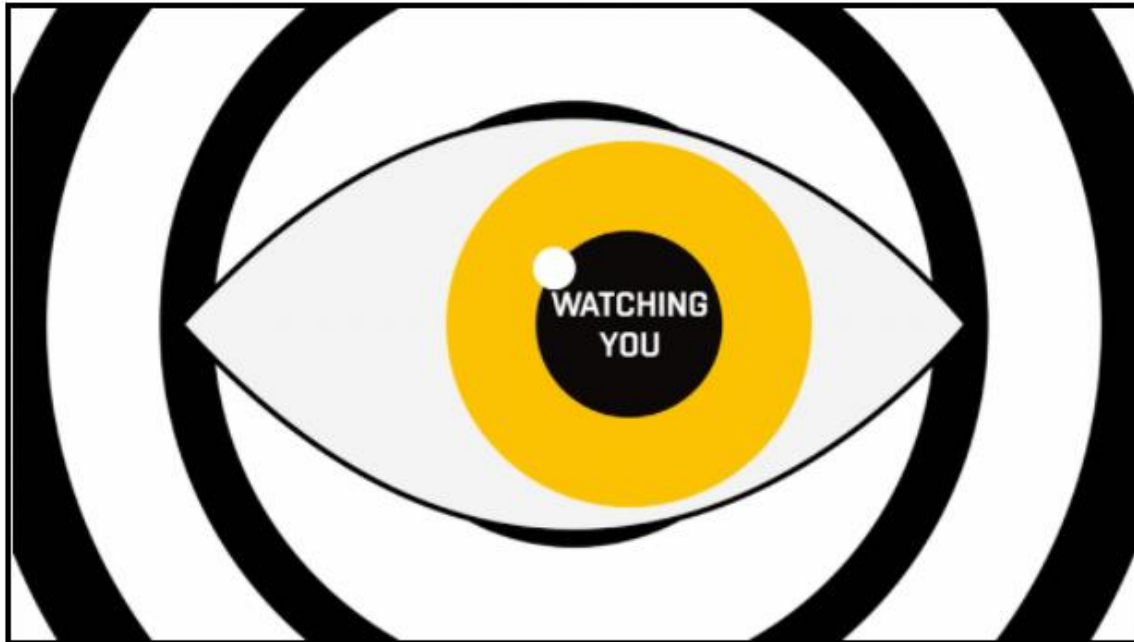
Події, що сталися нещодавно, мають більший пріоритет, аніж ті, що відбулися декілька тижнів або місяців тому. 24-годинний цикл новин рухається швидко і впливає на те, що висвітлюють журналісти і скільки часу вони присвячують певній історії.

Існує багато складних факторів, які впливають на те, як журналісти та медіа вирішують, які новини і як саме висвітлювати. Якщо ми знаємо про них, ми краще розуміємо, що ми бачимо і чому.

Зрештою, історії, які ми читаємо, дивимося і слухаємо — це не лише результат вибору редакторів. Ми всі відповідальні за новини, які споживаємо.

Свобода преси та цензура

«Кожен запис було знищено або підроблено, кожну книжку — переписано, кожну картину — перемальовано, кожну статую та будівлю — переіменовано, кожну дату — змінено. І цей процес триває день за днем, хвилина за хвилиною. Історія зупинилася. Нічого не існує, крім безкінечного тепер, у якому Партія завжди має рацію».

Так описує Міністерство правди Джордж Орвелл у своєму романі-антиутопії «1984». Незважаючи на назву, це Міністерство не має нічого

спільного з правдою. Воно переписує минуле, коли потрібно пристосувати його до існуючої доктрини Партії. А також змінює записи, якщо передбачення Великого Брата, верховного правителя, та його уряду не здійснюються. Так Великий Брат завжди має рацію. Це — версія світу без свободи преси Джорджа Орвелла.

Свобода преси — це складне поняття, яке складається з багатьох компонентів. Усі країни певною мірою борються за неї.

Згідно зі словником Merriam-Webster «Свобода преси — це право газет, журналів та інших засобів масової інформації розповсюджувати новини без контролю уряду». Неупереджена та незалежна преса — фундамент демократії. Однак чи існує свобода преси всюди?

З 2002 року міжнародна організація «Репортери без кордонів» щорічно публікує рейтинг — «Індекс свободи преси». Для цього рейтингу організація використовує власну оцінку рівня свободи преси у різних країнах, яка ґрунтується на даних за рік.

Згідно з організацією «Репортери без кордонів»: *«Глобальний показник та регіональні показники вираховують на основі оцінок кожної країни. Оцінки ж для країн вираховують за допомогою опитувальника, який укладали та аналізували експерти з усього світу, і який переклали 20-ма мовами. Оцінка вимірює кількість порушень та обмежень. Тож що вона вища, то гірша ситуація».*

У 2019 році до рейтингу ввійшли 180 країн. Серед країн з найвищим індексом свободи преси — Норвегія, Фінляндія та Швеція. Тут журналісти зазнають значно менше політичного тиску та цензури, ніж в інших країнах. Крім того, право власності на медіа регулює закон.

Україна посідає 102 місце у цьому рейтингу. Згідно до звіту, «Україна має різноманітний медіапростір. З часу Революції Гідності 2014 року, влада ухвалила низку довгоочікуваних реформаторських законів. Зокрема закони «Про прозорість медіавласності» та «Про доступ до публічної інформації». Але ці перемоги здаються сумнівними з огляду на постійне недофінансування незалежного суспільного мовлення. Набагато важливіше — послабити тиск на медіа з боку олігархів, розвивати редакційну свободу та боротися з безкарністю».

Розділ 3. Соціальні медіа

Чи можуть соціальні медіа бути надійним джерелом новин? Дізнайтеся, як працюють алгоритми та як можна опинитися в інформаційній бульбашці та бути ізольованим від різних думок і поглядів.

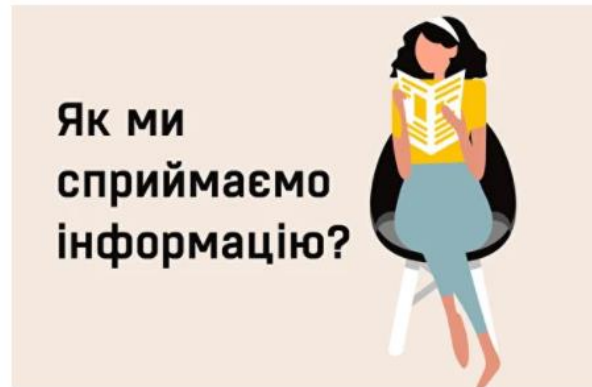
Частина А: Як працюють соціальні медіа

Чи дійсно соціальні медіа — надійне джерело новин? Дізнайся, як працюють алгоритми та як вони можуть ізолювати тебе від різноманіття думок і поглядів.

Частина Б: Когнітивні викривлення

Чому люди так легко піддаються маніпуляції? Дізнайся, як працює наш мозок та як ми сприймаємо інформацію.

Розділ 4. Підсумки

Дізнайтеся про правило чотирьох перевірок та отримайте поради, як захиститися від маніпуляцій.

5 порад, як захиститися від дезінформації